

norsk lektorlag

Kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell
Kunnskapsdepartementet
Oslo

Oslo, 03.06.09

Videregående opplæring uten lærebøker i fag

De videregående skolene forbereder i disse dager starten på neste skoleår. Norsk Lektorlag registrerer i den forbindelse en økende bekymring for læreboksituasjonen i enkelte fylker. Det viser seg nå at Nasjonal Digital Læringsarena (NDLA) som i utgangspunktet var et prosjekt for å utvikle digitale læremidler, er i ferd med å bli et verktøy for å fjerne lærebøker. Norsk Lektorlag er i utgangspunktet positivt til fellesprosjekter for å utvikle gode digitale læremidler, men slike må komme som supplement til lærebøker i fagene, og ikke som erstatning for lærebøker.

Samtlige fylkeskommuner unntatt Oslo er i ferd med å inngå et samarbeid fra 1. juli 2009 der Hordaland fylkeskommune påtar seg et juridisk ansvar og dermed en ledende rolle. Vedlagt følger kopi av sakspapirer fra Opplæringsavdelingen i Hordaland i forbindelse med behandling i fylkestinget der 9. -10. juni 09. Som det framgår av punkt 3.2 ser skoleeier her mulighet for store økonomiske innsparinger. Forutsetningen er at undervisningen i store fellesfag foregår uten at skolene kjøper inn lærebøker. Dette forutsetter at de aller fleste faglærere aksepterer at de ikke får bruke lærebøker i undervisningen. Meldinger til Norsk Lektorlag viser at faglærere har svært liten innflytelse på situasjoner der skoleeiere i første rekke har øye for økonomiske argumenter.

Norsk Lektorlag stiller spørsmål ved en rekke sider ved denne saken. Vi vil peke på følgende momenter:

- Å fjerne bruk av lærebøker er en radikal inngripen i skolen. Man forlater en hel pedagogisk kultur uten oversikt over hvilke følger dette vil få både faglig og pedagogisk, og uten å sannsynliggjøre at endringene vil gi overveiende positive virkninger.
- Det vil være et pedagogisk eksperiment uten sidestykke dersom elever i Vg1 fra høsten av skal undervises i fellesfagene norsk, naturfag, matematikk, engelsk og kroppsøving uten at de får ha lærebøker. Slike eksperimenter bør gjøres i få fag av gangen, og i små grupper av elever og lærere som er motiverte, og som frivillig og gradvis prøver ut alternative læremidler.
- Den enkelte faglærers profesjonelle skjønn når det gjelder valg av lærebøker og læremidler overkjøres når skoleeier rett og slett ikke bevilger penger til lærebøker. Dette er i strid med nasjonale ambisjoner om å heve lærernes faglige autoritet og status.
- Den enkelte faglærers metodefrihet avhenger av hvilke læremidler som står til rådighet, og mange vel anerkjente og gode arbeidsmåter forutsetter nettopp lærebøker.
- Lesing på skjerm regnes som mer tidkrevende og anstrengende enn lesing på papir, noe som får andre brukere av elektroniske læremidler til å anbefale redusert tekstmengde¹.

¹ Forsvarets høyskole – veiledning til pedagogiske standarder i forbindelse med anskaffelse, utvikling og implementering av ADL i Forsvaret: Undersøkelser viser at å lese tekst på en dataskjerm tar ca 25% lenger tid enn å lese tekst på papir. Mange opplever også et visst ubehag ved å lese tekst på skjerm og foretrekker trykte medier. Derfor bør tekstmengden reduseres med 50% i forhold til trykt versjon, ikke bare 25%, og på denne måten kompensere *både* lavere lesehastighet og komfort. http://www.mil.no/multimedia/archive/00089/Veiledning_til_pedag_89349a.doc

- Når det ikke kjøpes inn lærebøker, vil lærere ha behov for å lage papirkopier til elever som trenger det, eller i undervisningssituasjoner i som krever det. Mange lærere vil bruke mye tid på å skrive ut og kopiere ”nødlærebøker” for elevene, og dette vil bli en ny ”tidstyv” i skolen. Fylkeskommunen har i sin saksutredning ikke beregnet arbeidstid og ekstra utgifter til slik papirkopiering. Kopier vil bli dyrt, for som flere lærere har påpekt, må papirkopier tas i farger for at grafiske fremstillinger, modeller og illustrasjoner skal beholde sin pedagogiske kvalitet.
- Prinsippet om gratis læremidler tilsier at elevene må kunne skrive ut flere papirkopier etter behov. Erfaring tilsier at løse ark forsvinner og må kopieres flere ganger, mens lærebøker stort sett tas vare på. Bruk av digitale læremidler forutsetter ellers at samtlige elever kan laste dem ned på egen bærbar pc eller har tilgang til internett også utenom skoletid for å kunne arbeide med fagene.
- En ordning kun basert på digitale læremidler kan forsterke de sosiale forskjellene i skolen, for foreldre med innsikt i læreprosesser vil sannsynligvis kjøpe inn private lærebøker og fagbøker til sine barn som supplement til det som blir skolens løsbladssystem.
- De fagredaksjonene som utvikler læremidler for NDLA, vil på ingen måte kunne erstatte de ulike fagmiljøene fra universiteter, forlag og skole som fram til nå er bærere av de kulturelle, pedagogiske og faglige tradisjonene som sikrer gode læremidler i fagene.
- Fylkeskommunene har et tilnærmet monopol på innkjøp av læremidler til fagene i videregående opplæring. Norsk Lektorlag stiller seg sterkt kritisk til en utvikling der vi får et fylkeskommunalt monopol også på produksjon av læremidler.

Det vi har sett av prosedyre og utredning i denne saken vitner om ensidige og selektive økonomiske betraktninger og om en overforenkling av en sak med store utdanningspolitiske implikasjoner. Foreløpig har vi fått klare meldinger fra skoler i to fylker (i Hordaland og i Sogn og Fjordane) om at bokkjøp til høstens skolestart skal reduseres med 40 - 50%. Vi er redd for at flere skoleeiere raskt vil følge etter når det blir kjent at ”Over en treårsperiode er det anslått at fylkeskommunene kan frigjøre inntil 200 millioner kroner gjennom besparelser bare i de største fagene”.

De berørte faglærere har etter vår erfaring ingen innflytelse i denne saken, og den enkelte rektor pålegges i stor grad å innrette seg etter de føringer og budsjetter som gis av skoleeier. Dersom skolene ikke bestiller lærebøker nå i juni, vil det ikke foreligge lærebøker når elevene starter skoleåret midt i august. Dette kan gi en svært vanskelig skolestart for mange lærere og elever, og kan føre til stor uro i skolen. Norsk Lektorlag ber derfor Kunnskapsdepartementet å vurdere om det er mulig å gripe inn slik at elever og faglærere fortsatt får tilgang på de lærebøkene de trenger.

Vennlig hilsen

Gro Elisabeth Paulsen (sign)
Leder
Norsk Lektorlag